

non destrueretur vinum, et ideo nec species vini remanent. Rationes enim praedictae non cogunt. Primo, quia non quaelibet dimensionum distinctio tollit sacramentum; sicut enim additio, ita et divisio facit aliam dimensionem, ut ex dictis patet per Philosophum. Divisio autem non tollit veritatem sacramenti, ut patet in pane qui frangitur; unde nec additio; quia illa varietas dimensionum quam facit talis additio et divisio, est quantum ad determinationem ipsarum, non quantum ad indeterminatum esse earum, secundum quod competit eis subsistere; neque quantum ad esse quo subsistunt conformes substantiae praecedenti. Similiter etiam parvus liquor constat quod non potest diffundi per omnes dimensiones; nisi rarefieret et transmutaretur in aliam speciem. Unde non oportet quod occupet omnes dimensiones.

Et ideo aliter dicendum, quod hoc modo admiscetur liquor quicumque speciebus illis, sicut admisceretur substantiae vini. Liquor autem additus si esset aequalis quantitati vel majores, pertingeret ad omnes dimensiones vini; et sic si esset alterius speciei, faceret aliam speciem liquoris mediam; si autem esset ejusdem speciei, vinum faceret aliud vinum secundum numerum, maxime quantum ad accidentia. Si autem liquor additus esset minoris quantitati, non posset perungere ad omnes dimensiones totius vini, sed ad aliquas, et illas immutaret altero dictorum modorum; et forte immutaretur secundum speciem, si esset alterius speciei. Constat autem quod in hoc sacramento non manet corpus Christi nisi quamdiu illae species manent eadem numero; et ideo si apponatur parvus liquor, corrumpet partem specierum, et sub illa parte desinit esse corpus Christi; non enim est probabile quod una gutta aquae per totum scyphum diffundatur. Si autem addatur in magna quantitate, sic corrumpet species secundum totum; et ita totaliter desinit ibi esse corpus Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus intelligit de accidente cuius subjectum est substantia, quod ei non permiscetur; sic autem non est in proposito.

Ad secundum dicendum, quod in aqua benedicta non fit aliqua mutatio substantialis ipsius aquae, sicut est in hoc sacramento, sed acquiritur ei virtus aliqua ex benedictione; ideo illa virtus potest pervenire ad aquam additam. Sed in hoc sacramento vinum convertitur substantialiter in aliud virtute verborum; et ideo non oportet quod vinum additum substantialiter etiam convertatur in sacramentum; sed potest esse quod convertatur in vinum virtute accidentium vini quae remanent, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod non est inconveniens unam dimensionem secundum unam partem sui esse in hoc sacramento sine subjecto; quia plures partes dimensionis quamvis sint una dimensio in actu, sunt tamen plures in potentia.

Ad quartum patet solutio ex dictis.

Ad quintum dicendum, quod magnum et parvum consequuntur quantitatem secundum quod ad certam mensuram determinatur. In sacramento autem altaris non oportet remanere dimensiones eadem secundum terminationem eandem; quia sic divisae species non remanent eadem dimensiones, nec per consequens idem sacramentum; sed sufficit ad subsistentiam sacramenti quod remaneant

dimensiones eadem secundum quod interminat(1) intelliguntur.

ARTICULUS III.

Utrum ipsum verum corpus Christi frangatur in sacramento. — (Ubi supra art. 7.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod ipsum verum corpus Christi frangatur in sacramento. Omne enim quod manducatur, mastieatur et frangitur. Sed verum corpus Christi manducatur: Joan. 6, 37: *Qui manducat carnem meam etc.* Ergo et frangitur.

2. Praeterea, hoc sacramento est memoriale dominicae passionis. Sed in passione ipsum corpus Christi est perforatum clavibus et lancea. Ergo in sacramento ipsum corpus Christi frangitur.

3. Praeterea, sicut corpus Christi est totum in quolibet parte specierum, ita forma substantialis. Sed forma substantialis materialis dividitur per accidens per divisionem specierum. Ergo et corpus Christi.

Sed contra, quod frangitur, non manet integrum. Sed corpus Christi manet integrum, ut in littera dicitur. Ergo non frangitur.

Praeterea, omne corpus frangibile est passibile. Sed corpus Christi est impassibile, cum sit gloriosum. Ergo non frangitur.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod nec etiam species frangantur. Signum enim debet respondere signato. Sed species sunt signum corporis Christi. Cum ergo verum corpus Christi non frangatur, nec ipsae species frangantur.

2. Praeterea, secundum Philosophum in 4 Meteor. (text. 45), corporea dicuntur frangibilia et comminabilia secundum determinatam dispositionem pororum. Sed species illae non habent poros: quia sub omnibus partibus specierum est aequaliter corpus Christi, et sub nulla aliquid aliud. Ergo species illae neque frangi neque comminui possunt.

3. Praeterea, in omni fractione, ea perfecta, aliud est quod continetur sub diversis partibus. Sed omnino est idem quod continetur sub diversis partibus specierum, qualitercumque disponantur. Ergo non proprie dicuntur frangi.

Sed contra, Matth. 26, dicitur, quod Dominus (2) benedixit et fregit. Sed verba Evangelii non possunt esse falsa. Ergo fuit ibi fractio vera. Sed non in corpore Christi, ut probatum est. Ergo in speciebus fuit.

Praeterea, magis competit quantitati dividi quam corrumpi, vel in aliud converti. Sed hoc contingit dimensionibus ibi remanentibus, ut ex dictis patet. Ergo et frangi, sive dividi.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod inconveniens assignetur in littera significatio partium fractionis. Quia partes fractionis fractioni respondent. Sed fractio significat passionem Christi, ut in littera dicitur.

(1) *Al. indeterminatae.*

(2) *Al. Deus, Nicolaus. Christus.*

Ergo partes fractionis debent significare partes veri corporis Christi, in quas per passionem divisum est corpus eius.

2. Praeterea, hoc sacramento est maxime sacramentum unionis. Sed distinctio partium unioni opponitur. Ergo non competit in hoc sacramento significari partes distinctas corporis mystici.

3. Praeterea, hoc non videtur servari secundum communem morem Ecclesiae quod aliqua pars usque in finem Missae reservetur. Ergo secundum hoc non debet accipi significatio alicujus partis.

4. Praeterea, Innocentius (lib. 5 de myst. Missae, cap. 5), et Hugo de S. Victore (lib. 2 de Sacram., part. 8, cap. 10), dicunt, quod pars extra calicem servata significat beatos; et ita videtur male dicere, quod significat illos qui sunt in septeris.

5. Praeterea, beati remedio non indigent. Sed sacramenta Ecclesiae in remedium ordinantur. Ergo non debet esse aliqua pars quae beatos significet.

6. Praeterea, sicut est diversitas inter mortuos, ita etiam inter vivos. Sed pro mortuis ponuntur duae partes. Ergo et pro vivis duae poni debent ad minus.

7. Praeterea, sicut membra distinguuntur ab invicem, ita caput distinguitur a membris. Ergo cum sint tres partes ad significandum diversitatem membrorum corporis mystici, debet addi et quarta ad significandum ipsum caput.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam questionem, quod sicut supra dictum est, corpus Christi non comparatur ad species sub quibus continetur, mediantibus suis dimensionibus; immo dimensionibus eius sunt ibi quasi ex consequenti; ideo quidquid convenit corpori Christi mediantibus dimensionibus suis, hoc non convenit ei secundum quod est sub sacramento. Cum ergo divisio quantitativa ei convenire non possit nisi mediante dimensione propria, constat quod fractione specierum ipsum corpus eius non dividitur neque frangitur, etiam si passibile esset, sicut in coena fuit.

Ad primum ergo dicendum, quod in manducatione sunt multa; et fractio sive mastieatio, et trajectio in ventrem sive nutritio. Primum autem convenit ipsis speciebus tantum; sed secundum et speciebus continentibus et corpori contento: quia ubi sunt species, est verum corpus Christi. Sed tertium, si loquamur spiritualiter, convenit corpori Christi; si autem corporaliter, speciebus, ut dictum est. Et ideo manducatio aliquo modo competit corpori Christi, sed non fractio, sive divisio.

Ad secundum dicendum, quod quia hoc sacramentum est signum passionis Christi, et non ipsa passio; ideo oportet quod passio quam significat fractio, non sit in corpore Christi, sed in speciebus, quae sunt signum eius.

Ad tertium dicendum, quod forma substantialis materialis aliquo modo habet ordinem ad dimensiones, cum dimensiones interminat(2) praestelligantur in materia ante formam substantialem, ut dictum est; sed corpus Christi nequaquam; et ideo non est simile de corpore Christi et illis formis.

Solutio II. Ad secundam questionem dicendum, quod quidam dixerunt, quod fractio secundum rei veritatem non erat in hoc sacramento. Sed hoc non potest esse: quia fractio importat passionem, sive motum quendam, et multitudinem ad quam terminatur motus; et utrumque horum est sensibile per se. Sunt enim sensibilia communia, S. Th. Opera omnia. V. 7.

quae contra sensibilia per accidens dividuntur in 2 de Anima (text. 63, 64 et 65); et ita iudicium de his pertinet ad sensitivam partem; unde cum sensus iudicet fractionem, si non esset fractio, esset falsum iudicium; quod non competit in sacramento veritatis.

Et ideo alii dixerunt, quod est ibi fractio sine subjecto. Sed hoc non potest dici; quia fractio cum sit quidam motus, secundum rationem suae speciei, requirit terminum a quo et in quem; et ideo oportet ibi esse unum quod in multa dividitur, et hoc est subjectum fractionis. Et praeterea actio vel passio habet magis debile esse quam qualitas; unde cum qualitates in hoc sacramento ponamus in subjecto, multo fortius passionem.

Et ideo, cum fractio non possit esse in corpore Christi sicut in subjecto, ut dictum est, oportet quod sit in speciebus.

Ad primum ergo dicendum, quod signum respondet signato quantum ad id quod est: est enim hoc sacramentum signum memorativum respectu dominicae passionis.

Ad secundum dicendum, quod sicut densitas manet in hoc sacramento, ita durities, quae est ejus effectus; et propter hoc etiam species illae sonum facere natae sunt, et sic etiam est ibi porositas invenire.

Ad tertium dicendum, quod illud de speciebus quod est in una portione, non est in alia: quia species sunt quae franguntur: corpus autem Christi non frangitur, quia totum remanet sub quolibet parte; et ratio hujus dicta est supra, dist. 10.

Solutio III. Ad tertiam questionem dicendum, quod sicut in hoc sacramento est duplex res sacramenti, scilicet corpus Christi verum et mysticum; ita etiam fractio duo significat, scilicet ipsam divisionem corporis veri, quae facta est in passione, et haec significatio tangitur in littera; et distributionem virtutis redemptionis Christi per diversa membra Ecclesiae; et hanc significationem tangit Dionysius in 5 cap. eel. Hierar. Et secundum hoc accipitur significatio partium secundum diversum membrorum statum. Quia quidam sunt adhuc vivi, et hi significantur per partem quae comeditur: quia ipsi atteruntur diversis poenitentibus, et sunt in ipso motu, ut incorporentur Christo. Quidam autem sunt mortui: et hi sunt in duplici statu. Quia quidam in plena participatione beatitudinis; et hoc est corpus Christi quod jam surrexit, sicut ipse Christus, et beata Virgo; et hi significantur per partem in calice missam, quia illi inebriantur ab ubertate domus Dei. Quidam autem sunt in expectatione plenae beatitudinis, qui vel stolum animae tantum habent, vel neutram, ut hi qui sunt in purgatorio; et hi significantur per tertiam partem quae reservatur usque in finem: quia hi perfectam gloriam consequuntur in fine mundi, et interim in speciebus quiescunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ipsum corpus Christi verum significat corpus Christi mysticum; unde partes corporis veri significant partes corporis mystici.

Ad secundum dicendum, quod ista unio facta est per passionem Christi; et ideo oportet quod sit in hoc sacramento fractio, quae passionem significet.

Ad tertium dicendum, quod talis mos fuit in primitiva Ecclesia, qui tamen modo cessavit propter

periculum; nihilominus remanet eadem significatio partium.

Ad quartum dicendum, quod non est inconueniens per idem diversa significari secundum suas proprietates diversas; unde et calix passionem significat quantum inebriat; et sic procedit significatio quam ponit Innocentius: quia pars extra calicem significat eos qui sunt extra passionem praesentis miseriae, et pars in calice missa eos qui praedictis passionibus opprimuntur. Sed in quantum potus calicis delectat, significat gaudium aeternitatis; et ita procedit significatio in littera posita, quae continetur sub his versibus:

Hostia dividitur in partes. Tincta beatos
Plene: sicca notat vivos, servata sepultos.

Ad quintum dicendum, quod hoc sacramentum non solum est in remedium, sed etiam in gratiarum actionem; et ideo, quamvis beati non consequantur aliquod remedium in isto sacramento, quia tamen est in gratiarum actionem pro eorum gloria, conueniens fuit ut et ipsi in hoc sacramento significarentur.

Ad sextum dicendum, quod omnes vivi indigent hoc sacramento ad remedium, sed non omnes mortui; et ideo pro mortuis ponuntur duae partes, sed pro vivis una tantum. Vel dicendum, quod duae ponuntur pro vivis in hoc saeculo, et alia pro vivis in gloria, qui resurrexerunt; et pro omnibus qui adhuc non resurrexerunt, una tantum.

Ad septimum dicendum, quod resurrectio membrorum est conformis resurrectioni capitis; quia reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae; Philipp. 3, 20: et ideo eadem parte significatur et caput et membra ei perfecte configurata.

QUAESTIO II.

Deinde quaeritur de effectu hujus sacramenti; et circa hoc quaeruntur duo: 1.º De effectu ejus quantum ad consecutionem boni; 2.º De effectu ejus quantum ad remotionem mali.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum per hoc sacramentum augeantur virtutes.
(5 p., qu. 79, art. 1 ad 2.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod per hoc sacramentum non augeantur virtutes. Quia diversarum causarum diversi sunt effectus. Sed augmentum virtutis est effectus baptismi, et etiam confirmationis, ut supra dictum est. Ergo non est effectus eucharistiae.

2. Praeterea, per augmentum caritatis ad perfectionem caritatis venit. Si ergo per hoc sacramentum caritas et aliae virtutes augerentur, toties esset sumi quod homo in hac vita ad perfectam caritatem veniret, et ad summum gradum ipsius; quod non est nisi in patria, ut Augustinus dicit (1).

3. Praeterea, omnes virtutes simul augentur. Si ergo augmentum virtutum esset effectus hujus sacramenti, non magis deberet poni effectus augmentum caritatis quam aliarum virtutum.

(1) Lib. de perfectione Justitiae, cap. 5, et refertur in Glossa 1 Corinth. 15, ad illa verba: *Cum venerit quod perfectum est etc.* (Ex edit. P. Nicolai).

Sed contra, nihil spiritualiter perficitur nisi per augmentum virtutum. Sed secundum Dionysium (de Eccles. Hier., cap. 2), eucharistia habet virtutem perfectivam. Ergo effectus ejus est virtutis augmentum.

Praeterea, effectus hujus sacramenti est plenitudo gratiae, ut patet in oratione canonis: *Quotquot ex hac altaris participatione sumpserimus, omni benedictione caelesti et gratia repleamur.* Sed ad plenitudinem gratiae per augmentum virtutis pervenitur. Ergo idem quod prius.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod hoc sacramentum prosit etiam beatis ad augmentum gloriae. In collecta enim beati Leonis Papae, ut Innocentius dicit (extra. de celebratione Miss., cap. *Cum Martha*, circa finem), ita dicitur: *Annue nobis Domine, ut animae famuli tui Leonis haec prosit oblatio.* Sed constat beatum Leonem in gloria esse. Ergo prodest beatis ad gloriae augmentum.

2. Praeterea, hoc sacramentum offertur etiam pro parvulis decedentibus in innocencia baptismali. Sed constat quod tales ad gloriam transeunt. Ergo prodest etiam hoc sacramentum ad augmentum gloriae.

Sed contra, sacramenta Ecclesiae non prosunt alicui qui non sit in statu proficiendi. Sed sancti in patria existentes non sunt in statu proficiendi, cum sint in termino profectus. Ergo eis eucharistia non prodest.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod effectus hujus sacramenti non possit impediri nisi per peccatum mortale. Quia, sicut Ambrosius in littera dicit, spiritualiter manducatur qui innocentiam ad altare portat. Sed quicumque sine peccato mortali accedit, portat innocentiam ad altare; quia venialia peccata innocentiam non tollunt. Cum ergo spiritualiter manducans effectum sacramenti percipiat, videtur quod effectus sacramenti non possit impediri nisi per peccatum mortale.

2. Praeterea, baptismus non est nobilior sacramentum quam istud. Sed nihil impedit effectum baptismi nisi peccatum mortale. Ergo nec effectum hujus sacramenti.

3. Praeterea, peccatum veniale non facit fictum. Sed sola fictio impedit sacramentorum effectum. Ergo solum peccatum mortale impedit sacramenti effectum.

Sed contra, nullus percipit effectum hujus sacramenti nisi qui accedit sicut accedendum est. Sed aliquis debet accedere ad hoc sacramentum cum diligenti conscientiae suae examinatione, ut patet 1 Corinth. 11. Cum ergo sine peccato mortali possit hoc praeremitti, videtur quod sine peccato mortali possit effectus hujus sacramenti impediri.

Praeterea, ad hoc quod aliquis adultus gratiam recipiat, oportet quod se ad gratiam habendam praeparaverit. Sed hanc praeparationem contingit sine peccato mortali impediri. Ergo sine peccato mortali contingit impediri effectum hujus sacramenti.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam

quaestionem, quod proprius effectus cujuslibet sacramenti debet assumi ex similitudine ad materiam illius sacramenti; sicut expurgatio veteris vitae est effectus baptismi per ablutionem aquae significata. Et ideo cum materiale in hoc sacramento sit cibus, oportet quod effectus proprius hujus sacramenti accipitur secundum similitudinem ad effectum cibi. Cibus autem corporalis primo in cibatum convertitur, et ex tali conversione, deperdita restauratur, et quantitatem auget; sed spiritualis cibus non convertitur in manducantem, sed eum ad se convertit. Unde proprius effectus hujus sacramenti est conversio hominis in Christum, ut dicit cum Apostolo, Galat. 2, 20: *Vivo ego, jam non ego; vivit vero in me Christus*; et ad hoc sequuntur duo effectus: augmentum spiritualis quantitatis in augmento virtutum, et restauratio deperditum in remissione venialium vel reparatione ejusdemque defectus praecedentis.

Ad primum ergo dicendum, quod augmentum dicitur dupliciter. Uno modo communiter, prout invenitur in viventibus et non viventibus, secundum quod quaelibet additio augmentum facit; et hoc modo virtutes augentur per omnia sacramenta quae gratiam inveniunt in subjecto, ex eo quod ipsa de se nata sunt gratiam causare. Alio modo augmentum dicitur proprie, prout est in viventibus ex conjunctione nutrimenti; et talis modus augmenti virtutum est proprius huic sacramento.

Ad secundum dicendum, quod duplex est perfectio caritatis; scilicet viae, et patriae; et quamvis non possit hoc sacramentum existentes in via perdere ad perfectionem patriae propter diversum statum, potest tamen perdere ad perfectionem viae. Per augmentum enim caritatis ad perfectionem patriae in via pervenire non possumus.

Ad tertium dicendum, quod caritatis proprium est transformare amantem in amatum, quia ipsa est quae extasim facit, ut Dionysius dicit (de div. Nom., cap. 7). Et quia augmentum virtutum in hoc sacramento fit per conversionem manducantis in spiritualem cibum, ideo magis attribuitur huic sacramento caritatis augmentum quam aliarum virtutum.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod gloria comprehendit sanctorum praemium; quod quidem est duplex; scilicet essenziale gaudium quod de Divinitate habent; et accidentale, id est gaudium quod habent de quocumque bono creato. Quantum autem ad praemium essenziale, secundum probabiliorem opinionem, eorum gloria augeri non potest; sed quantum ad praemium accidentale usque ad diem iudicii augeri potest; alioquin tunc non augetur gaudium de gloria corporis; unde de omnibus benefactis eis gloria aerecscit; quia *gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente*; Luc. 15, 10; et ita etiam de omnibus quae in Dei honorem fiunt, gaudent, et maxime de his in quibus de eorum gloria Deo gratias agimus. Unde simpliciter loquendo, hoc est quantum ad essentialiam gloriae, hoc sacramentum non auget in beatis gloriam; sed secundum quid, scilicet quantum ad accidentale praemium, auget.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Innocentius solvit, ubicumque talis loquendi modus invenitur, ita debet intelligi, ut ad hoc prosit ut a fidelibus magis ac magis glorificetur in terris.

Ad secundum dicendum, quod pro pueris ha-

ptizatis Missarum solemnia celebrantur, non quia eis juventur quantum ad remissionem alicuius culpae, vel quantum ad augmentum gloriae, sed propter alias rationes: tum propter solatium vivorum; tum ad ostendendum parvulos ad unitatem corporis mystici pertinere, dum idem modus exequiarum servatur in ipsis et in aliis; tum ad commendandum redemptionis mysterium, quod in hoc sacramento commemoratur, per quod parvuli sine proprio merito salutem consequuntur aeternam.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod omnis perfectio acquirenda impeditur per remotionem propriae dispositionis. Sicut autem dispositiones materiales se habent ad perfectionem formae, ita actus se habent ad perfectionem finis; unde cum hoc sacramentum perficiat coniungendo fini, ut supra dictum est; ad hoc quod effectum suum plene habeat in sumente, oportet quod adsit actualis devotio. Et quia interdum absque mortali peccato actualis devotio impediri potest, cum distractiones variae ipsam impediunt, et peccata venialia virtutum actum tollant; absque peccato mortali potest effectus hujus sacramenti impediri, ita quod aliquis augmentum gratiae non consequatur; nec tamen reatum peccati mortalis incurret, sed forte reatum venialis peccati, ex hoc quod imparatus accedit.

Ad primum ergo dicendum, quod innocentiam portans spiritualiter manducatur habitu, sed non semper actu; et ad hoc quod effectum sacramenti percipiat, oportet quod actu spiritualiter manducet.

Ad secundum dicendum, quod in baptismo datur primum esse spirituale; et ideo effectus ejus non impeditur nisi per propositum peccati mortalis committendi, quod directe vitae spirituali opponitur. Sed in hoc sacramento fit conjunctio ad finem, quae debet esse per debitam operationem; et ideo defectus talis operationis impedit effectum hujus sacramenti.

Ad tertium dicendum, quod quamvis peccatum veniale non faciat fictum simpliciter, facit tamen fictum quo ad aliquid. Nec tamen dicendum quod omne peccatum veniale impediatur effectum hujus sacramenti, sed solum illud quod tollit actualem devotionem quae exigitur in hoc sacramento.

ARTICULUS II.

Utrum virtute hujus sacramenti venialia peccata dimittantur. — (5 p., qu. 79, art. 3, 4, 5.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod virtute hujus sacramenti venialia peccata non dimittantur. Quia enim ratione dimittuntur unum, et aliud. Sed omnia non dimittuntur; quia si aliquis esset frequenter absque omni veniali peccato; quod est contra illud quod dicitur 1 Joan. 1, 8: *Si dixerimus quod peccatum non habemus, nosipsos seducimus.* Ergo non delet aliquod peccatum veniale.

2. Praeterea, peccatum non deletur nisi per id quod habet oppositionem ad ipsum. Sed veniale peccatum non habet oppositionem ad gratiam, quam hoc sacramentum confert. Ergo virtute hujus sacramenti venialia non dimittuntur.

3. Praeterea, baptismus, quia dimittit omnia peccata mortalia et venialia, non requirit luctum exteriorum. Si ergo in hoc sacramento venialia peccata dimittantur, non requiritur quod post sum-

ptionem hujus sacramenti aliquis faceret poenitentiam de peccatis venialibus; quod falsum est.

Sed contra, Innocentius dicit (lib. 4 de myster. Missae, cap. 40, 4), quod hoc sacramentum venialia delet, et cavet mortalia.

Praeterea, ut ex verbis Ambrosii in littera positus accipi potest, hoc sacramentum datur in remedium quotidianae infirmitatis. Sed quotidiana peccata dicuntur venialia. Ergo hoc sacramentum tollit venialia.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod etiam virtute hujus sacramenti dimittantur mortalia. Dicitur enim in collecta illa: *Purificet nos, quaesumus Domine, sacramenta quae sumpsimus; et mox: Praesta ut hoc tuum sacramentum sit ablutio scelerum* (1). Sed scelera dicuntur mortalia peccata. Ergo delet peccata mortalia.

2. Praeterea, hoc sacramentum expressius passionem Christi repraesentat quam baptismus. Sed baptismus virtute passionis in eo operantis delet peccata mortalia. Ergo et hoc sacramentum.

3. Praeterea, minima gratia sufficit ad delendum omnia mortalia. Sed hoc sacramentum gratiam confert. Ergo mortalia delet.

4. Praeterea, hoc sacramentum magis operatur in sumente quam in alio; alias frustra quis assumeret. Sed offertur sacrificium Ecclesiae pro aliquibus impiis ut convertantur, et non frustra. Ergo et in ipso qui sumit, mortalia peccata delet.

Sed contra, Augustinus ad Renatum (lib. de origine Animae, cap. 9): *Quis offert corpus Christi nisi pro his qui sunt membra Christi?* Sed illi qui sunt membra Christi, non habent peccatum mortale. Ergo virtute hujus sacramenti non delentur mortalia.

Praeterea, hoc sacramentum non habet aliquem effectum in indigno accedentibus. Sed quicumque accedit eum mortali, indigno accedit. Ergo non percipit effectum hujus sacramenti; et ita non delet mortalia.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod remittat poenam peccati mortalis. Deus enim prior est ad miserandum quam ad puniendum, ut dicit Glossa in principio Hier. Sed indigno accedens incurrit reatum poenae mortalis peccati. Ergo digne accedens ab eo absolvitur.

2. Praeterea, hoc sacramentum non minus valet vivis quam mortuis. Sed mortuis valet ad remissionem poenae, quia ad hoc pro eis offertur. Ergo multo magis vivis.

3. Praeterea, veritas est majoris efficaciae quam figura. Sed sacrificia veteris testamenti in satisfactionem pro peccatis mortalibus offerebantur. Ergo multo fortius et hoc, cuius sunt illa figura; et sic remittit mortalium poenam.

Sed contra: quicumque non est debitor poenae, statim moriens evolat. Si ergo hoc sacramento poena mortalis peccati dimitteretur, quilibet mortuus hoc sacramento ex hac vita discedens evolaret; quod falsum est.

(1) Al. Domine etc. ut ablutio scelerum.

Praeterea, satisfactio non exigitur nisi ad dimissionem poenae. Si ergo hoc sacramento dimitteretur poena, omnia alia satisfactio tolleretur; quod est inconveniens.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod virtute hujus sacramenti fit quaedam transformatio hominis ad Christum per amorem, ut dictum est; et hoc est proprius ejus effectus. Et quia ex fervore caritatis peccata venialia dimittuntur, propter hoc quod dicto fervori contrariantur, ideo ex consequenti, virtute hujus sacramenti, venialia delentur.

Ad primum ergo dicendum, quod tantus potest esse devotionis fervor, quod omnia venialia peccata deleat. Neque est inconveniens quod aliqua hora homo sit absque omni peccato veniali; quamvis hoc diu durare non possit propter difficultatem vitandi peccata venialia. Nec tamen oportet quod semper omnia peccata venialia deleat, sed secundum mensuram devotionis: quia non est proximus effectus ejus deletio venialium, sed ex consequenti, ut ex dictis patet.

Ad secundum dicendum, quod in hoc sacramento non solum confertur gratia habitualis, sed excitatur fervor actualis devotionis; et ideo gratiae hujus sacramenti non solum mortalia, sed etiam venialia opponuntur.

Ad tertium dicendum, quod baptismus habet pro principali effectu delere peccatum; et ideo quando non impeditur, delet omnia; sed non est ita in hoc sacramento; et ideo ratio non sequitur.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod effectus sacramenti, ut dictum est, respondet his quae exteriori in sacramento geruntur. Exteriori autem usus hujus sacramenti est per manducationem, quae non debetur nisi rei viventi; et ideo effectus hujus sacramenti praesupponit vitam in sumente. Et quia peccatum mortale vitam spirituales tollit, ideo hoc sacramentum non est ad abluenda peccata mortalia in sumentibus, sed illos solum defectus qui cum vita esse possunt.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Innocentius dicit, hujusmodi locutiones sunt impropriae. Dicitur enim hoc sacramentum scelera vel crimina abluere vel tollere, inquantum ea impedit, contra ipsa robor ministrando. Vel dicendum, quod in aliquo potest esse peccatum mortale, qui ejus conscientiam non habet; et talis si devote accedit, veniam consequitur, ut supra, dist. 9, quaest. 1, art. 5, quaestione. 2, dictum est.

Ad secundum dicendum, quod baptismus non solum exprimit passionem Christi, sed etiam facit baptizatum Christo commori. Et quia corruptio unius est generatio alterius, generatio autem est motus in vitam, et non praesupponit vitam, sed privationem ejus; ideo per baptismum possunt peccata mortalia dimitti virtute passionis, non autem per eucharistiam, per cuius sumpcionem homo non significatur commori Christo, sed fructu mortis Christi reficit, quod vitam praesupponit.

Ad tertium dicendum, quod gratia quam eucharistia confert, quantum est de se, habet virtutem mortalia delendi. Sed ratione ordinis quem habet ad vitam quam praesupponit, mortalia invenire non potest, et ideo nec ea delere. Si autem inveniat in subiecto, non in conscientia, nihilominus ea delet.

Ad quartum dicendum, quod eucharistia non solum est sacramentum, sed etiam est sacrificium.

Sed contra, cum frequentatione mysterii crescit nostrae salutis effectus, ut in collecta dicitur. Sed ad hoc debemus nitii ut effectus salutis in nobis crescat. Ergo debemus frequenter sumere.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod quilibet die. Ambrosius enim dicit (lib. 3 de Sacram., cap. 4): *Iste panis quotidianus est; accipe quotidie quod quotidie tibi prosit.*

2. Praeterea, isto sacramento excitatur fervor caritatis, qua homo Christo unitur. Sed hoc expedit ut quotidie fiat. Ergo quotidie communicandum est.

Sed contra est quod Augustinus (Gennadius) dicit in lib. de ecel. dogmat. (cap. 35): *Quotidie eucharistiam sumere nec laudo nec vitupero.* Ergo non, est quotidie communicandum.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod sit semel in anno communicandum tantum. Quia agnus paschalis signum fuit hujus sacramenti. Sed sumebatur tantum semel in anno. Ergo et hoc sacramentum debet semel in anno tantum percipi.

2. Praeterea, hoc sacramentum est memoriale dominicae passionis. Sed passionem Domini commemorat Ecclesia semel in anno. Ergo tunc tantum debet esse tempus communicandi.

Sed contra est quod dicit Fabianus Papa (ut refertur de Cons., dist. 11, cap. Et si): *Et si non pluries, ter saltem in anno communicent homines, scilicet in Pascha, Pentecoste, et Natali Domini.*

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod homo possit una die pluries communicare. Quia majus est celebrare quam communicare. Sed sacerdos potest una die celebrare pluries, si necesse sit. Ergo et alius fidelis potest pluries communicare.

2. Praeterea, quotiescumque aegritudo corporalis iteratur, extrema unctio potest iterari. Sed eucharistia ordinatur contra aegritudinem peccatorum venialium, quae uno die pluries iterantur. Ergo una die potest homo pluries communicare.

Sed contra est quod dicitur de Consecr., dist. 1 (cap. Sufficit): *Sufficit sacerdoti semel in die Missam celebrare; quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit.* Ergo etiam semel tantum in die debet quis communicare.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod ea quae in hoc sacramento geruntur, habent similitudinem cum his quae accidunt in corporali nutrimento. Quia enim fit quasi continua perditio naturalis humiditatis per actionem caloris naturalis et exercitium laboris, ideo oportet frequenter corporalem cibum assumere ad restaurationem perditum, ne perditio continua mortem inducat. Similiter etiam ex concupiscentia in nata et occupatione circa exteriora fit perditio devotionis et fervoris, secundum quae homo in Deum colligitur; unde oportet quod pluries perditam restaurentur, ne homo totaliter alienetur a Deo.

(1) Al. deest quotidie.

Inquantum autem est sacramentum, habet effectum in omni vivente, in quo requirit vitam praexistere. Sed inquantum est sacrificium, habet effectum etiam in aliis, pro quibus offertur, in quibus non praexistit vitam spirituales in actu, sed in potentia tantum; et ideo, si eos dispositos inveniat, eis gratiam obtinet virtute illius veri sacrificii a quo omnis gratia in nos influxit; et per consequens peccata mortalia in eis delet, non sicut causa proxima, sed inquantum gratiam contritionis eis impetrat. Et quod in contrarium dicitur, quod non offertur nisi pro membris Christi, intelligendum est pro membris Christi offerri, quando offertur pro aliquibus ut sint membra.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod eucharistia, inquantum est sacramentum, ut dictum est, pro principali effectu habet unionem hominis ad Christum; et ideo per modum sacramenti non auferit nisi ea quae in habente vitam huic unioni opposita invenit. Poena autem peccato mortali debita, quod jam deletum est, non est hujusmodi: ideo inquantum est sacramentum, non habet effectum poenae mortalis dimissionem; sed inquantum est sacrificium, accipit rationem satisfactionis; et secundum hoc in parte vel in toto poenam tollit, sicut et aliae satisfactiones secundum mensuram poenae debitaee peccato et devotionis qua sacramentum offertur. Nec tamen semper virtute hujus sacramenti tota poena tollitur.

Ad primum ergo dicendum, quod indigno accedens cum conscientia mortalis peccati, mortaliter peccat; et ideo reatum poenae debitaee mortali peccato incurrit. Digne autem accedens meretur vitam aeternam, ad quam meritum ordinatur, sicut mortale peccatum ad poenam. Non autem ordinatur meritum directe principaliter ad remissionem poenae; et ideo ratio non procedit.

Ad secundum dicendum, quod non totaliter semper auferitur poena per hoc sacrificium illi qui sunt in purgatorio, nec auferebatur in veteri lege per antiqua sacrificia.

Unde patet solutio ad tertium.

QUAESTIO III.

Deinde quaeritur de frequentatione hujus sacramenti; et circa hoc quaeruntur duo: 1.º de frequentatione; 2.º de cessatione.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum debeat homo frequentare hoc sacramentum, vel semel tantum in vita sua sumere. — (5 p., qu. 80, art. 10.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod non debeat homo frequentare hoc sacramentum, sed semel tantum in vita sua sumere. Injuriam enim facit sacramento qui sacramentum iterat. Sed rei digniori minus facienda est injuria. Cum ergo hoc sacramentum sit dignius aliis quibusdam quae non iterantur, videtur quod non nisi semel accipi debeat.

2. Praeterea, Apostolus probat, Hebr. 10, ex unitate hostiae vel passionis Christi, unitatem baptismi. Sed hoc sacramentum magis convenit cum passione Christi, inquantum est hostia, quam baptismus. Ergo cum baptismus semel tantum percipitur, et hoc sacramentum semel tantum debet percipi.

Ad primum ergo dicendum, quod perfectio huius sacramenti, ut dictum est, dist. 8, qu. 1, art. 1, quaestione 1, consistit in consecratione materiae, non in usu ipsius; et ideo consecratio non repetitur super eandem materiam propter reverentiam sacramenti, sed usus potest repeti.

Ad secundum dicendum, quod baptismus repraesentat illam hostiam, secundum quod facit in nobis spirituales vitam; et quia generatio uniuscujusque non est nisi semel, ideo baptismus non repetitur. Sed eucharistia repraesentat illam hostiam secundum quod reficit; et ideo oportet quod frequenter sumatur.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod in hoc sacramento duo requiruntur ex parte recipientis; scilicet desiderium conjunctionis ad Christum, quod facit amor; et reverentia sacramenti, quae ad donum timoris pertinet. Primum autem incitatur ad frequentationem huius sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit. Unde si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, et reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare; si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, et fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum majori reverentia et devotione postmodum accederet. Unde quantum ad hoc unusquisque relinquendus est iudicio suo; et hoc est quod Augustinus dicit (epist. 118, cap. 5): *Si dixerit quispiam, non quotidie accipiendam esse eucharistiam, alius affirmet quotidie sumendam; faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum*; et probat per exemplum Zachaei et Centurionis; quorum unus recepit Dominum gaudens, Luc. 19, alius dicit Matth. 8, 8: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum*; et uterque misericordiam consecutus est.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod secundum diversos status fidei diversus mos de hoc inolevit. Nam in primitiva Ecclesia, quando vigeat devotio major ex propinquitate passionis Christi, et erat major impugnatio ab infidelibus, quia haec mensa adversus tribulationes Ecclesiae praeparatur, quotidie communicandum fidelibus indicabatur; unde Callistus Papa (1) dicit: *Peracta consecratione omnes communicent, qui volunt ecclesiasticis curae liminibus. Sic enim Apostoli statuerunt*. Postmodum indictum fuit ut saltem ter in anno communicarent, ut dictum est, propter solemnitatem illorum dierum. Sed postmodum arctatum est, ut saltem semel in anno, scilicet in Pascha, communicent; et ad hoc etiam multi idonei non inveniuntur. Et quamvis statutum Ecclesiae non liceat praeterire, tamen licet pluries communicare. Unde Augustinus (Gennadius ubi supra) laudat omnibus diebus dominicis communicandum esse; et ita pluries in anno potest communicare quis.

Ad primum ergo dicendum, quod agnus paschalis fuit figura huius sacramenti ratione passionis Christi, quae semel tantum facta est; et ideo semel tantum in anno sumebatur: sed manna, quod fuit

(1) Quod sequitur ex Callisto, refertur quidem ut ex Callisto dist. 2 de Consecr., cap. *Peracta*, ex Anacleto tamen dist. 1 de Consecr., cap. *Epicypus*; et ex eodem refert D. Thomas 5 p., quaest. 80, art. 10 (Ex edit. P. Nicolai).

figura huius sacramenti, in quantum hoc sacramentum est cibus fidelium, quoties die sumebatur.

Ad secundum dicendum, quod Ecclesia tempore passionis recollit ipsam passionem secundum se, et ideo semel in anno tantum recollit; sed in hoc sacramento recollitur passio secundum quod per ipsam reficimur; et quia tali refectioe pluries indigemus, ideo pluries hoc modo recollitur dominica passio.

Solutio IV. Ad quartam quaestionem dicendum, quod homo non debet pluries in una die communicare, ut saltem quantum ad unam diem repraesentetur unitas dominicae passionis, et ut quantum ad aliquid reverentia sacramento exhibeatur semel sumendo.

Ad primum ergo dicendum, quod sacerdos est quasi persona publica, et ideo oportet quod non solum pro se, sed etiam pro aliis celebret; et ideo necessitate cogente potest pluries celebrare in die. Sed non est eadem ratio de illis qui non sumunt nisi ratione sui.

Ad secundum dicendum, quod sunt alia remedia quibus peccatum veniale expiari potest; unde non oportet ut ad ea expianda homo pluries in die communicet.

ARTICULUS II.

Utrum liceat omnino a communione cessare.
(5 p., qu. 80, art. 2)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod liceat omnino a communione cessare. Quia nullus tenetur nisi ad ea quae sunt necessitates. Sed hoc sacramentum, ut supra, dist. 9, qu. 1, art. 1, quaest. 2, dictum est, non est necessitatis. Ergo aliquis potest omnino a sacramento sumptione cessare.

2. Praeterea, quod fit ad reverentiam Dei, non est peccatum. Sed aliquis potest ex reverentia sacramenti omnino cessare. Ergo si omnino cesset, non est peccatum.

3. Praeterea, Augustinus dicit (epist. 118, cap. 5), quod de sumptione huius sacramenti debet quilibet facere quod pie credit faciendum esse. Ergo non peccat, si omnino cesset, et putat hoc esse faciendum.

Sed contra est quod Innocentius dicit (mysteriorum Missae, lib. 4, cap. 42): *Cavendum est ne si nimium huius sacramenti sumptio differatur, mortis periculum incurratur*. Ergo si omnino cessatur, est mortiferum.

Praeterea, statutum est Ecclesiae, ut saltem semel in anno fideles communicent. Ergo qui omnino cessat, peccat.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod ille qui consecrat, possit a communione cessare. Quia ubi est major necessitas, ibi secundum ordinem debitum maioris est magis subveniendum. Sed potest contingere quod postquam sacerdos consecraverit, aliquis infirmetur ad mortem, et instanter petat corpus Christi in ultima necessitate constitutus. Ergo cum sit hoc sacramentum caritatis, debet sacerdos ipse a communione desistere, et infirmo dare.

2. Praeterea, gravior est peccatum peccato superaddere quam unum simplex peccatum commit-

tere. Sed habens conscientiam peccati mortalis peccat consecrando, peccat etiam communicando. Ergo ex quo consecravit, debet saltem a sumptione cessare.

3. Praeterea, communicatio corporis Domini et sanguinis aequaliter debetur omnibus membris Christi. Sed aliis datur corpus Christi sine sanguine. Ergo sacerdos saltem a sumptione sanguinis abstinere potest.

Sed contra est quod dicitur de Consecr., dist. 2, cap. *Relatum* (ex Concilio Toletano 12, cap. 5), ubi reprobat errorum error qui volebant consecrare corpus Christi, et non sumere.

Praeterea, hoc idem videtur ex verbis Domini, quibus dixit hoc sacramentum instituens: *Accipite, et comedite*; Matth. 26, 26.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod laudabilius sit abstinere ab hoc sacramento quam accedere. Quia ad Deum (1) maxime per humilitatem appropinquamus. Sed quod homo ex reverentia sacramenti a communione desistit, humilitatis est. Ergo hoc videtur magis meritorium et fructuosum, quam etiam sumere.

2. Praeterea, caritatis verae est magis Dei gloriam quam commodum proprium quaerere. Sed iste qui abstinet, videtur propter gloriam Dei facere quam reveretur; qui autem sumit, propter proprium commodum facere, quia fructum sacrum quaerit. Ergo illud est perfectioris caritatis, et ita magis meritorium.

Sed contra, in aliis sacramentis ei cui licet sacramentum accipere, melius est accipere quam desistere. Sed hoc sacramentum dignius est aliis. Ergo multo melius est homini parato accipere quam ex reverentia desistere.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod nulli licet omnino a communione cessare: quia Ecclesia statuit tempus in quo fideles communicare debeant; unde qui omnino desistunt, efficiuntur rei transgressionis praecipiti. Institutio autem Ecclesiae fuit necessaria: quia enim in quotidiana pugna sumus, vita spiritualis in nobis evanescebat, nisi aliquando cibum vitae sumeremus.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc sacramentum de sui institutione prima, quamvis non sit de necessitate salutis, tamen ex institutione Ecclesiae necessarium efficitur; et sine hoc etiam necessarium esset non simpliciter, ut sine quo non esset salus, sed ex suppositione finis; si scilicet homo in vita spirituali firmus persistere vellet.

Ad secundum dicendum, quod reverentia debita Deo in hoc exhibetur quod homo non se nimis divinis ingerat supra suum modum; sed quod homo omnino se subtrahat, hoc est contemptus, et pusillanimitatis.

Ad tertium dicendum, quod verbum Augustini referendum est ad hoc quod quotidie sumatur, vel non; non autem ad hoc quod omnino quis desistat.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod semper ille qui consecrat, debet sumere corpus et sanguinem Christi, nisi impediatur vel per violentiam, vel per mortem, vel per infirmitatem, vel aliquid huiusmodi: cuius ratio potest sumi ex

(1) Al. ad eum.

parte ipsius sacramenti, quod in ipsa sumptione complementum suae significationis accipit: quia, ut dicit Augustinus (1), dum sanguis in ore fidelium de calice funditur, sanguinis effusio de latere Christi designatur: et etiam complementum suae efficaciae, quia ultimum effectum proprium habet in hoc quod sumitur. Ut ergo sacramentum sit perfectum, oportet illum qui sacramentum celebravit, communicare. Potest etiam sumi ratio ex parte ipsius consecrantis: quia cum ipse sit aliis dispensator divinum, debet primo in participatione divinum fieri, ut Dionysius dicit in 5 cap. eccles. Hierar.

Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu non oportet quod sacerdos communionem intermitat; sed potest dare infirmo petenti partem hostiae consecratae.

Ad secundum dicendum, quod magis peccaret non sumendo, quia sacrilegium committeret pervertens ritum sacramentorum. Nec tamen est perplexus; quia potest ad Deum converti, et conteri: et tunc sine periculo in tali articulo sumet.

Ad tertium dicendum, quod perfectio sacramenti huius in utroque consistit, ut ex supra dictis patet; et ideo sacerdos celebrans qui alterum tantum sumeret, imperfecte sacramentum pergeret; unde reus sacrilegii secundum canones iudicatur, de Consecr., dist. 2, cap. *Comperimus* (et est Gelasii Papae), (2). Secus est autem de aliis qui non perficiunt sacramentum: quia eis subtrahitur sanguis propter effusionis periculum; unde et sacerdos in Paraseve, quando non consecrat, corpus sine sanguine sumit.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod in his quae sunt ex genere suo bona, peccatum non accidit, nisi ex aliquo accidente, dum inordinate expleatur; et ideo ea (5) perficere per se bonum est; sed abstinere ab eis non est bonum nisi ratione accidentis alienius. Unde cum eucharistiam accipere sit bonum ex genere, assumere eam est bonum per se, abstinere est bonum per accidens, in quantum scilicet timetur ne inordinate sumatur. Et quia quod est per se, praepiudicat ei quod est per accidens; ideo simpliciter loquendo, melius est eucharistiam sumere quam ab ea abstinere; sed in casu aliquo nihil prohibet esse melius abstinere, quando aliquis probabiliter praesumit ex sumptione reverentiam minui. Si autem haec duo ad invicem comparemus, adhuc invenitur praevaleat sumptio sacramenti abstinentiae a sacramento, tum ratione effectus sacramenti, tum ratione praeparationis, quantum laetumque sit; tum etiam ratione virtutis clientis actum: quia sumere videtur esse caritatis, in qua radix meriti consistit; abstinere autem timoris: amor autem timori praevalet.

(1) Sic in Decr. de Consecr., dist. 2, cap. *Cum funditur*, vel ut ex lib. Sententiarum Prosperi, ubi nihil tale occurrit; sed Lauranci potius est lib. de eucharistiae Sacramento, ubi subiungit ex lib. 4 Dialogorum Gregorii, quod sanguis Christi non iam in manus infidelium, sed in ore fidelium funditur (Ex edit. P. Nicolai).

(2) Nicolaus addit: ubi statuit Gelasius Papa contra quosdam qui post sacri corporis portionem, nescio qua superstitione obstricti, a calice sacri cruoris abstinabant, quod vel integra sumant sacramenta, vel ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire (Ex edit. P. Nicolai).

(5) Al. ad eis.

Ad primum ergo dicendum, quod caritas est quae Deo directe nos coniungit; sed humilitas ad hanc unionem disponit, in quantum hominem Deo subdit; unde meritum magis consistit in caritate quam in humilitate.

Ad secundum dicendum, quod in hoc maxime est gloria Dei et bonitas, quod se creaturis pro capta eorum communicat; unde magis videtur ad Dei gloriam pertinere quod aliquis ad communionem accedat quam quod abstineat.

Expositio textus.

Sicut et Christus se ostendit etc. Contra, veritatem non deest aliqua fictio. Ergo non debuit eis aliud ostendere quam quod in ipso erat. — Et ideo dicendum, quod Christus eis speciem suam naturalem ostendit, et sensus exterior per eam movebatur; sed propter dubitationem resurrectionis, sensus interioris iudicium impediatur; unde cum talem inspiciebant exterius, ut Gregorius dicit (hom. 25 in Evang.) qualis erat apud eos interior; et ita non erat aliqua deceptio ex parte Christi, sicut non est aliqua deceptio in sacra Scriptura ex hoc quod finguntur figurae Angelis et ipsi Deo; non enim ad hoc fit ut in eis intellectus remaneat, sed ut per speciem illam in qua eis apparuit, voluit eis Dominus interiorum eorum dispositionem significare.

Qui confessus est coram Nicolao Papa etc. Videtur ex hoc quod haec opinio omnino sit tenenda, quia in principio confessionis huius dicitur: *Consensio Romanae Ecclesiae, et Apostolicae Sedi.* Ergo nulli licet aliter tenere. — Et dicendum, quod quia Berengarius negaverat verum corpus Christi in altari esse, coactus fuit hanc confessionem facere; unde non infendit dicere, quod ipsum corpus Christi frangatur, sed quod sub speciebus, in quibus est fractio, verum corpus Christi sit; et in hoc se dicit consentire Apostolicae Sedi, a contrario errore reversus.

Manet integer in corde tuo. Et intelligendum est quantum ad effectum; non quod corpus eius menti illabatur, quia hoc solius Dei est.

Non est pars corporis etc. De hoc dictum est supra, dist. 10, qu. unic., art. 3, quaestione, 5.

Indignus est, qui aliter celebrat. Aliter celebrare dicitur qui non servat materiam vel formam aut ritum debitum ab Ecclesia institutum; et debet talis, si ex contemptu faciat, gradus sui periculo subjacere.

Etsi Christus quotidie immoletur, vel semel tantum immolatus sit. Sciendum est, quod omnia illa verba quae important comparisonem Judaeorum ad Christum et poenam Christi, non dicuntur quotidie fieri. Non enim dicitur quod Christus quotidie crucifigatur et occidatur; quia actus Judaeorum et poena Christi transit. Illa autem quae important comparisonem Christi ad Deum Patrem, dicuntur quotidie fieri, sicut offerre, sacrificare, et huiusmodi, eo quod hostia illa perpetua est; et hoc modo est semel oblata per Christum, quod quotidie etiam per membra ipsius offerri possit.

In sacramento recordatio illius fit quod factum est semel. Sacerdos enim non solum verbis, sed etiam factis, Christi passionem repraesentat. Unde et in principio canonis tres cruces facit super illud: *Haec dona, haec munera, haec sancta sacrificia illibata, ad significandum triam traditionem Christi,*

scilicet a Deo, Juda, et Iudaeis. Secundo autem super illud: *Benedictam, adscriptam, ratam etc.* facit tres communiter super utrumque, ad ostendendum quod tribus Christus est venditus, scilicet sacerdotibus, scribis, et pharisaeis. Duas autem facit divisim super corpus et sanguinem, ad ostendendum venditorem et venditum. Tertio facit duas super illud: *Benedixit et fregit.* unam super corpus, aliam super sanguinem, ad ostendendum quod hoc sacramentum valet ad salutem corporis et animae.

Et quia Dominus hoc sacramentum in mortis suae memoriam exercendum mandavit, ideo statim post consecrationem brachiorum extensione crucis effligem repraesentat. Unde etiam, ut Innocentius dicit (lib. 3 de myster. Missae, cap. 2), verba consecrationis, quae in fine ponenda essent quasi complementum totius, in medio ponuntur ad historiae ordinem observandum; quia verba canonis ad eucharistiam consecrandam principaliter pertinent, sed signa ad historiam recordandam. Quarto facit quinqué cruces super illud: *Hostiam puram etc.* ad repraesentandum quinqué plagas. Quinto facit duas super illud: *Sacrosanctum Filii tui corpus etc.* ad signandum vineula et flagella Christi. Et additur tertia, quae sacerdos seipsum signat super illud: *Omni benedictione;* quia Christi vulnera, nostra sunt medicamenta. Vel per has tres cruces significatur triplex oratio, quae Christus orasse legitur Math. 26, passione imminente. Sexto facit tres super illud: *Sanctificas, vivificas, benedixit etc.* ad repraesentandum, quod Iudaei ter dixerunt: *Crucifige, verbo crucifigentes Christum, quod fuit tertia hora.* Septimo iterum facit tres super illud: *Per ipsum, et in ipso, et cum ipso,* ad repraesentandum secundam crucifixionem, quae a militibus hora sexta post trium horarum spatium crucifixus est; vel ad repraesentandum tres ejus cruciatus, scilicet passionis, pro passionis, compassionis. Deinde facit duas extra calicem super illud: *Est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria,* ad repraesentandum separationem animae a corpore, quae facta est hora nona; vel propter sanguinem et aquam, quae de latere Christi proflexerunt. Inclinationes etiam factae a sacerdote, signant Christi obedientiam ad Patrem, ex qua mortem sustinuit. Tacita etiam locutio exprimit consilium Judaeorum mortem Christi machinantium, vel discipulorum, qui palam Christum confiteri non audebant. Quod autem (1) fractio significet, dictum est. Quia autem commixtio corporis et sanguinis unionem animae et corporis significat; ideo illa crucis signatio quae fit super illa verba: *Pax Domini sit semper vobiscum,* magis pertinet ad resurrectionem, quae virtute Trinitatis et tertia die facta est. Quod autem quinqués se sacerdos ad populum convertit, significat quod Dominus die resurrectionis quinqués se manifestavit. Primo Mariae Magdalene, Joan. ult. Secundo, Petro, Luc. ult. Tertio mulieribus, Math. ult. Quarto discipulis in Emmaus, Lucae ultim. Quinto discipulis in unum, Joan. ult. Salutatur autem populum septies ad septiformem gratiam Spiritus sancti ostendam (2) sine quibus mortalis vita duci non potest; quia etsi possumus vitare singula, non tamen omnia.

(1) Al. enim.
(2) Deest aliquid.

DISTINCTIO XIII.

Si haeretici et excommunicati hoc sacramentum conficiant.

Solet etiam quaeri, utrum pravi sacerdotes hoc sacramentum conficere queant. Ad quod dici potest, quod aliqui, licet sint pravi, conficere vere, scilicet qui intus sunt nomine, et sacramento etsi non vitio; quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris, Unde Augustinus (4): *Intra catholicam Ecclesiam in mysterio corporis et sanguinis Domini nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur sacerdote; quia non in merito consecrantis, sed in verbo conficitur Creatoris, et virtute Spiritus sancti. Creandum est enim quod in verbis Christi sacramenta conficiantur. Sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per Spiritum sanctum suam efficit carnem et sanguinem.* Item Gregorius (2): *Putant quidam communionem corporis minus esse sanctificatam, si illorum fiat officio quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu quam in magnum laqueum incidunt, ut divina et occulta mysteria plus ab aliis sanctificata posse fieri credant, cum unus idemque Spiritus sanctus in tota Ecclesia invisibiliter benedicit (5). Mysterium rando sanctificat, et sanctificando benedicit (5). Mysterium ideo dicitur, quod secretum et reconditum habeat dispensationem. Sacrificium vero quasi sacrum factum; quia prope mystica consecratur pro nobis in memoriam dominicae passionis. Sacramentum est in aliqua celebratione, cum res ita fit ut aliquid significat recipiamus. Sacramenta sunt baptisma, chrisma, corpus; quae ideo sacramenta dicuntur, quia sub tegumento visibilium rerum divina virtus secretis salutem coramdem sacramentorum operatur. Unde et calicis virtutibus vel sacris sacramenta dicuntur. Panis et calicis sacramentum graece eucharistia dicitur, latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore et sanguine Christi? Sive ergo per bonos, sive per malos ministros intra Ecclesiam dispensetur, iscirum tamen est, quia Spiritus sanctus vivificat (4); nec honorum habeat dispensationem meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore Domini, hoc et de baptismo et chrismo sciendum et tenendum: quia virtus divina secretis operatur in eis; et divina solummodo est haec virtus sive potestas, non humanae efficaciae. Illi vero qui excommunicati sunt, vel de haeresi manifeste notati, non videtur hoc sacramentum posse conficere (3), licet sacerdos sint: quia nemo dicit in ipsa consecratione, Offero, sed Offerimus, quasi ex persona Ecclesiae; et ideo cum alia sacramenta extra Ecclesiam possint celebrari, de hoc non videtur. Quod etiam Augustinus (6) (lib.*

(1) In lib. de corpore Domini, ex quo sic in decretis refertur causa 1, quaest. 1, cap. *Intra Ecclesiam.* Sed Paschasii potius est, ut et ibi appendix notat, et cap. *Unum dist. 2 de Consecr.*, ubi eadem velut ex illo inferuntur, et Paschasii nomine, sicut praecedens ibi caput *Iteratur*, inscribi debuerunt (*Ex edit. P. Nicolai*).
(2) In Registro, ut S. Thomas 5 p. citat quaest. 82, art. 6. Refertur in decretis causa 1, quaest. 1, cap. *Multi* sub illius nomine; sed apud illum non occurrit (*Ex edit. P. Nicolai*).
(3) *Nicolai.* Et Isidorus lib. 6 etymol. vel Origin., cap. de officis. Mysterium ideo dicitur etc.
(4) *Nicolai:* illud mystico vivificat.
(5) *Vide infra quaest. 1, art. 1, quaestione, 5.*
(6) Hoc apud Augustinum non est; immo oppositum potius ex illo colligi potest epist. 48 ad Vincentium Rogatum, lib. 2 contra Cresconium Grammaticum, cap. 10, et lib. 3 de baptismo contra Donatistas, cap. 13 (*Ex edit. P. Nicolai*).

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de sacramento eucharistiae, hic determinat de ministris huius sacramenti; et dividitur in partes duas: in prima determinat propositum; in secunda epilogat, ibi: *De hoc caelesti mysterio aliqua perstrinximus, a S. Th. Opera omnia. V. 7.*

de corp. Domini) tradere videtur, dicens: *a Recolite nomen, et advertite veritatem. Missa enim dicitur, eo quod caelestis missus ad consecrandum vivificum (1) corpus adveniat, juxta dictum sacerdotis dicens: Omnipotens Deus, jube haec perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum etc.* Idcirco nisi Angelus venerit, Missa nequam jure vocari potest. Numquid enim si hoc mysterium haereticus ausus fuerit usurpare, Angelum de caelis mittit Deus oblationem ejus consecrare; maxime cum eisdem per Prophetam comminatus sit, dicens (Malach. 2, 2): *Maledicti benedictionibus vestris? Quod si benedictionibus eorum cum benedictione illam Veritas, quid erit de hostia? Ergo dicens illam posse benedici ad illo quem scimus a Deo fore maledictum cum sua benedictione? Si enim Deus maledixerit benedictionibus haereticorum, et simoniacorum benedixerit; quis eorum praevalebit? Numquid benedictio maledicti nihil poterit redigere verba verissima cominantis Dei? Ex his colligitur quod haereticus a catholica fide praecisus nequeat hoc sacramentum conficere, quia sancti Angeli, qui huius mysterii celebratores assistant, tunc non adsunt quando haereticus et simoniacus hoc mysterium temerarie celebrare praesumit. Non enim dubitari licet ubi corporis dominici et sanguinis mysteria geruntur, supernorum civium adesse conventus. In huius autem mysterii explicatione sicut formam servari, alii ordinem haberi, scilicet ut sit sacerdos, et intentionem adhiberi, oportet, ut illud facere intendat. Si non credit de illo mysterio, sicut veritas habet, nunquid potest intendere illud conficere? Et si non intendit, nunquid potest intendere illud conficere? Et non recte de illo mysterio sententiam posse intendere, non quidem illud conficere, quod jam esset recte credere; sed id agere quod gerit ab aliis dum conficitur, et sic adhibetur intentio; et si intentio dicatur deesse conficiendi illud mysterium, tamen ex quo intendit ea dicere et agere quae ab aliis geruntur, impletur mysterium. Illud etiam sane dici potest, quod a brutis animalibus corpus Christi non sumitur etsi videatur. Quid ergo sumit mus, vel quid manducat? Deus novit hoc. De hoc caelesti mysterio aliqua perstrinximus a catholicis fideliter tenenda. Qui enim his contradicit, haereticus iudicatur.*

Quid faciat haereticum, et quid sit haereticus.

Ne autem ignores quid faciat haereticum, vel quid sit haereticus, audi brevitèr quid inde sancti doctores tradant. Hilarius ait (lib. 2 de Trinit., in princ.): *a Exiterunt plures res qui caelestium verborum simpliciter non veritatis ipsius absolutionem susceperunt, aliter (2), interpretantes quam dictorum virtus postulare. De intelligentia enim haeresis, non de scriptura est; et sensus, non sermo fit crimen.* Idem in 8 lib.: *a Intelligentiae sensus in crimine est.* Hieronymus dicit, quod ex verbis inordinate prolatis incurratur haeresis. Augustinus (de utilitate credendi, cap. 1), definiens quid sit haereticus, ait: *a Haereticus est qui pro aliquo temporalis commodi, et maxime gloriae, principatusque sui gratia, falsas aut novas opiniones signit vel sequitur.*

(1) Al. vivificandum.
(2) *Nicolai:* pro voluntatis suae sensu, non pro veritatis ipsius absolutione suscipere aliter etc.

catholicis fideliter tenenda. Prima in duas: in prima ostendit quis possit consecrare et dispensare huiusmodi sacramentum; in secunda quis possit sumere, ibi: *Illud etiam sane dici potest.* Prima in duas: in prima inquiri, utrum potestas consecrandi, per peccatum a ministro tollatur; in secunda ostendit quae requiruntur in ministro ad hoc quod